

i města našeho království, proti obzvláštnímu soupeři vašeho proslulého
jména i vaší nejzářivější slávy – při nesčetných starých křivdách, kterých
se na vás dopustil a které stěží bude moci odpykat v ohni věčného pekla –,
55 a abyste proti němu k naší ochraně zdvihli vítězné rámě své statečnosti
a abyste nám přispěli na pomoc tím, že pošlete svá vojska do Rakous i do
ostatních zemí vévodů rakouských a napadnete všemi prostředky a opatře-
nými své nejzralejší moudrosti tyto zlořečené vévody, aby si spolu s ním
příliš tvrdě nepočínali proti vám, jako nyní činí proti nám; abyste je poko-
řili tak, aby si po přemožení nás, čehož bůh nedej, a dále v budoucnu po
60 vítězství nad vámi nepochybně nechtěli proto ještě zpupněji a násilněji po-
čínat a aby posílení jsouce potlačením jiných tím tvrději nezdvíhali hlavy
nejen proti vám, nýbrž proti celému světu. Jestliže však vy, vznešený pane,
ráčíte toto naše přání zdárně vyslyšet nyní k prospěchu našemu i zároveň
k prospěchu vašemu, pak k vašemu přání budeme hotovi i povinni vypo-
65 moci vám a posloužit stejným anebo ještě větším počtem tisíců svých
ozbrojenců. Toužíme, abychom po poslu, který vám doručí tento list, byli
potěšeni vaší blahovolnou písemnou odpovědí.

Dáno v Praze 10. dne měsíce července léta páně 1420.

1 *Ó pohromo*: míněno řádění Zikmundovo v Čechách – 14 *prohlásil*: při květno-
vém jednání (r. 1420) pražských zástupců se Zikmundem v Kutné Hoře – 22 *Domi-
cián*: římský císař, proslulý ukrutností (vládl v l. 81–96); *Dionysius*: ukrutný sicilský
tyran ze 4. stol. př. n. l.

ŽIŽKOVY LISTY

Tak jako Hus se sám pokládal za náboženského vůdce svého lidu, a proto psal
listy „všem věrným Čechům“, i Žižka vydával některé své projevy ve formě listů,
ale adresoval je jako vojenský vůdce širšímu okruhu. Tak se některé jeho listy,
stejně jako u Husa, stávaly politickými manifesty.

(SVAZU PLZEŇSKÉMU)

My, Jan Žižka, Chval z Machovic, hejtmani a správce lidu tábořského,
právě českého v nádeji boží, napomínámeť vás pro boží umučení všecky,
rytíře, panoše, měšťany i sedláky landfrídu plzeňského, abyšte se pánu bohu
neprotivili více a přikázání jeho svatému ani těm čtyřem kusům spasitedl-
5 ným, o kteréž my bojujeme s boží pomocí, a vy se jim protivíte a nás tisk-
nete od toho dobrého a od našich duší spasení.

Nejprvé: od slova božího slyšení. Druhé: od těla božího a krve boží
přijímání. Sami tak přijímání nechcete a nám i jiným věrným bráníte. Třetí:

10 kněžská nadání, ješto byšte je měli rušiti jako kacířská. Proti pánu bohu nadání těch bráníte a chcete na tom umřiti a nebezpečně smrt chcete trpěti v kacířství. Čtvrtý kus: hřichy smrtedlné měli byšte rušiti a tupiti, a těch jste pomocni i pohřichu. Nejprv králi Zigmundovi uherskému, kacířskému králi, zrádci pána boha i čtení jeho svatého, násilníku panen i paní, morděři, 15 žháři, zhoubci jazyka českého, a s ním pánům Švamberskému a Švihovskému, Henrichovi Elštrberskému, Kolovratům pomáhali ste se jim postaviti proti pánu bohu i proti čtení a ustavení božimu a přikázání. A chtí vás zavěsti o vaše duše i o vaše statky a vámi chtí sobě před králem čest činiti, vy abyšte věrně sloužili a pracovali a o své duše přišli etc.

20 I nedivíme se tomu, že kdož bohu věren není, také lidem nebude. A tak třebať se jich vám vystřihati, ať by vás více nezrazovali o vaše duše. A takéť i nám to činí aneb činiti chtí, nebude-liť pomoci boží. Ale věřímeť pánu bohu našemu, žeť nás jich chytrostí a úkladův vystřeže. A pane bože, dejž vám, abyšte z jich osidel také vypadli a k pánu bohu hleděli, jenž jest vám dal tělo i duši. A chtěli byšte, abychom nepálili a nebrali i země nehubili. I čemu 25 ste pánu bohu svobody nedali a těm čtyřem artikulóm spasitedlným (ut supra), o nichž ste prvé slyšeli a k nám mluvili, že jim chtí svobodu dáti, a chválíce, že jest to dobře? A toť jsou selhali před tváří boží i před námi.

1 *Chval z Machovic*: zchudlý šlechtic z Machovic u Hluboké, přední tábořský hejtman – 2 *právě* vpravdě, vskutku – 3 *panošé*: šlechtice nižšího řádu než rytíř; *landfrídu*: svazu spojeného smlouvou o řádu a pokoji v zemi, v kraji apod. – 4 *čtyřem kusům* čtyřem Pražským artikulům – 5 *nás tisknete od toho* nás odstrkujete od toho, nám bráníte v tom – 9 *kněžská nadání* obdaření kněžstva majetkem, důchody, majetek kněžstva – 13 *čtení svatého evangelia*, bible – 14 *Švamberskému*: ze tří bratří ze Švamberska se tu miní nepochybně nejstarší Bohuslav, později hejtman tábořský, na hradě Krasíkově (Švamberce); *Švihovskému*: Vilém z Rýzemberka na hradech Rýzemberce, Švihově a Skále a jeho bratr Jan Rábský na Výrově – 15 *Elštrberskému*: na hradě Plané u Tachova; *Kolovratům*: bratří Fridrich na Libštejně a Hanuš na Krašově – 16 *proti ustavení* proti ustanovení, proti přikázání; *zavěsti o vaše duše* klamem, podvodem připraviti o spásu duše

20 *se jich vystřihati* míti se před nimi na pozoru; *ať by nezrazovali* aby zradou nepřipravovali – 22 *vystřeže* vystřihá – 24 *čemu proč* – 25 *ut supra* (lat.) jak je výše uvedeno (srov. pozn. k ř. 4) – 27 *jsou selhali* zalhali, dopustili se lži

(VÝZVA DO POLE)

Bože, dej, byšte se navrátili ku první lásce, abyšte hodné skutky první činili.

Bratři v boze milí!

5 Prosim vás pro pána boha, abyšte v bázni boží jakožto synové nejmi-
lejší trvali a nestýskali sobě, když od něho trestání býváte. Ale rozpomíná-
jice se na rozmnožitele víry naší, pána Jezukrista, proti takovým zlostem,

10 které se od těch Němců dějí, statečně se postavili, vezmouc staré Čechy, ješto zatknouce klanici za škorni, netoliko o boží při, ale i o svou bili jsou se. A my pak, milí bratří, hledíce k zákonu božímu a k obecnému dobrému, větší snažnost máme naložiti, aby kdož můž kej v ruku vzíti a kamenem lučiti, vzhůru byl. A protož, milí bratří, věděti vám dávám, že lid sbíráme se všech stran proti takovým nepřátelům božím a zhoubcím České země. Protož i vy kažte kněžím, ať na kázáních lid vzbuzují k boji proti takovému Antikristu, a sami trhem volejte, ať všickni, kteří mohou pro starost a pro mladost, vzhůru jsou na každou hodinu. A myť k vám bůhdá brzy přijedeme. Jedno mějte chléb, pivo, obrok koňům připravený a všickni bran vojenskou, neb již jest čas netoliko proti domácím, ale proti cizozemcům. Pomněte na váš první boj, ješto ste malí proti velikým, nemnozí proti mnohým, neoděni proti oděným statečně bojovali. Však ještě ruka boží není ukrácena. Protož doufajíce bohu buďtež hotovi. Pán bůh rač vás posilniti.

20 Scriptum in Orlik feria VI post Nativitatem sanctae Mariae.

Statečným hauptmanům
a obci města Domažlického,
bratřím milým

Jan Žižka z Kalicha,
správce lidu táboorského

1 byšte se navrátili abyste se navrátili; *první* prvotní, dřívější; *hodné* vhodné, náležité – 6 *proti zlostem* proti zlým skutkům, zločinům – 7 *vezmouc staré Čechy*: tj. za příklad – 8 *zatknouce*... za škorni zasunouce za botu; *klanici*: zbraň podobnou oštěpu, krátkému kopí – 10 *snažnost*... *naložiti* vynaložiti snahu, úsilí; *kej kyj* – 11 *lučiti* hoditi, mrštiti, vrhnouti – 13 *vzbuzují* povzbuzují, vyzývají – 14 *trhem volejte* veřejně rozhlašujte; *pro starost* vzhledem k svému stáří – 16 *bran zbraň* – 19 *neoděni proti oděným* neozbrojení proti ozbrojeným – 19-20 *není ukrácena* neztratila sílu, možnost zasáhnout; *hotovi* připravení – 21: Psáno na Orlíku v pátek po Narození panny Marie (je-li správný rok 1422, pak 11. září) – 23-24 *hauptmanům a obci* hejtmanům a obyvatelstvu

(SVOLÁNÍ SJEZDU DO NĚMECKÉHO BRODU)

S boží pomocí Jan Žižka, svatého kalicha slouha nestatečný, v nádeji boží. Milost ducha svatého rač přebývati s vámi i s námi a rač osvietiti srdce i rozumy naše i všech věrných, kteříž sou se zasadili o pravdu pána našeho všemohúciho. Všem a ke všem, žádných osob nevyměňujíc, v Skalici a v Náchodě, i jiným všem v České zemi přebývajícím, přichylným k pravdám pána boha všemohúciho, služba má s požádaním všeho dobrého.

5

Najmilejší bratří! Napomínámť vás skrze dobrodiní pána našeho všemohúciho, kterýž jest nám mnoho pomáhal i vysvobozoval od nepřátel velikých, jakož jest ráčil učiniti u Brodu Německého moc svou a ukázal nad nepřátely svými, že sám za nás ráčil bojovati. A my toho vděčně nepřijali

10

sme, ani jeho milosti chvály vzdali sme na tom místě, ale v lakomství, v loupeže, v pejchu a v nevěru dali sme se, a tudy sme pána boha rozhněvali. A od toho času málo sme co dobrého učinili. A pán bůh mstí spravedlivě nad námi pro naše hříchy. I napomínámť ještě všechny pro boží umučení a pro vysvobození jeho svatých pravd k prospěchu věrným v církvi svaté, a zlým a nevěrným kacířům k zkažení, s pomocí boží abychom se sešli nyní mezi hody, nyní v středu s Veliké noci do Brodu tudíž Německého, kdež sme shřešili, abychme na témž místě pokání učinili, svých hříchův želejíc, pánu bohu poděkovali z toho daru velikého a nesmírného, jenž jest nám ráčil dáti nestatečným náš najdobrotivější otec, kterémuž jest chvála na věky věkův, amen. Dále abychom se ustanovili tudíž na témž místě s radou pána boha a jeho svatým zákonem i se všemi věrnejmi, radou chudých i bohatých, a zůstali za jeden člověk proti všem pokrytcům, domácím i cizozemcům. A vždy s pomocí trojice svaté, jednoho pána, vysvoboditele všech v něho doufajících.

Dán na Vilémově léta narození božího 1422 u Veliký čtvrtek.

1 *slouha* služebník, sluha – 4 *nevyměňujíc* nevyjímaje; v *Skalici* v České Skalici – 5 *přichylným* nakloněným – 6 *s požádáním* s přáním – 9 *jest ráčil učiniti...* *moc svou* ráčil skutkem prokázati, vykonati; *narážka* na porážku Zikmundových vojsk na počátku r. 1422 u Německého (nyní Havlíčkova) Brodu – 11-12 *v lakomství...* *dali sme se* oddali jsme se lakomství; *narážka* na drancování Německého Brodu, k němuž došlo po vítězné bitvě – 13 *mstí spravedlivě nad námi* trestá nás spravedlivě – 16 *nevěrným* nevěřícím; *k zkažení* k zničení – 17 *mezi hody* o svátcích; v *středu s Veliké noci* ve středu po velikonocích (tj. 7. dubna 1423); *tudž tamtéž* – 23 *abychom...* *zůstali za jeden člověk* abychom byli (stále) jednotní – 26 *léta...* 1422 u *Veliký čtvrtek* na Zelený čtvrtek r. 1422; datum v dochovaných opisech je nesprávné, list se vztahuje k událostem z r. 1423, kdy byl Zelený čtvrtek 1. dubna

LATINSKÝ HUSITSKÝ MANIFEST Z ROKU 1431

Tento manifest představuje husitství jako celek; uplatnila se v něm sice v jednotlivostech hlediska různých husitských stran (mohli bychom snad např. postihnout stopu osobnosti koncipujícího tábořského nebo sirotčího autora ve formální prostotě a v demokratickém tónu, s nímž se obrací na čtenáře „bohaté i chudé“), ale vlastním smyslem manifestu bylo nepochybně demonstrovat názorovou jednotu husitů v základních otázkách, jak je to výslovně zdůrazněno závěrem manifestu. Byl vydán kolem poloviny listopadu 1431, asi v době po návratu Prokopa Holého z uherského tažení (na němž došlo k jeho vážnějším rozporům s představiteli sirotčího vojska) a před tábořskou výpravou do Rakous. Zdá se tedy, že k manifestačnímu zdůrazňování husitské jednoty došlo v době, kdy byla zevnitř ohrožena, aby domácí problémy neovlivnily politickou i vojenskou taktiku nepřátel. Zároveň je však manifest projevem snahy Prokopa Holého převést rozkol s římskou říší na pole diplomatických jednání.

Text tohoto projevu je v úzké souvislosti s jiným, stručnějším manifestem, datovaným o rok dříve, jehož německé znění bylo adresováno Norimberským asi